

Література

1. <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne>
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/ed20170604>
3. Blöchliger H., Rabesona J. The Fiscal Autonomy of Sub-central Governments [Електронний ресурс] / OECD Working Papers on Fiscal Federalism. — Режим доступу : <http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/fiscal-autonomy-of-sub-central>.
4. Taxation trends in the European Union. 2014 edition [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2014/report.pdf.

УДК 336

*Кривенко Оксана Анатоліївна,
старший викладач*

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ АКТИВАМИ, ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Найбільш суттєвими наслідками будь-якої кризи для банківського сектору є зростання обсягів та частки проблемних активів і в першу чергу кредитних операцій. Так обставини призводять до вкрай негативного впливу на показники фінансової діяльності банків, внаслідок формування значних резервів проблемні активні операції, що в подальшому досить часто призводить до падіння довіри з боку акціонерів і вкладників банку, виникнення проблем з ліквідністю, та в підсумку втрати платоспроможності банківських установ.

Не стали виключенням і результати кризи в банківському секторі України протягом 2014-2016 років, результати якої вітчизняний банківський сектор відчуває і до цього часу.

Підтвердженням цьому є офіційна статистика Національного банку України, яка характеризує обсяги проблемних активів банківських установ України і в першу чергу кредитних операцій [6].

Таблиця 1

Окремі показники активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по банківській системі України, млн. грн.

Активна операція	Усього					
	01.01.2017	01.07.2017	01.01.2018	01.07.2018	01.01.2019	01.07.2019
Кредитні операції:						
Кредити корпоративному сектору	657 098	843 164	892 900	909 156	959 601	902 862
непрацюючі кредити	345 661	492 972	500 263	525 806	535 770	494 468
частка непрацюючих кредитів, %	52,60	58,47	56,03	57,83	55,83	54,77
Кредити фізичним особам	156 514	160 093	174 448	191 019	202 202	208 918
непрацюючі кредити	98 538	92 766	93 353	98 038	93 086	85 786
частка непрацюючих кредитів, %	62,96	57,95	53,51	51,32	46,04	41,06

Наведені вище показники в черговий раз підтверджують необхідність вдосконалення практичних методів до процесу управління непрацюючими активами.

Вітчизняними науковцями та практиками, зокрема Р.А. Герасименко [1], І.В. Горячек [2], І. Міщенко [3], та іншими свого часу було проведено ряд істотних досліджень з цього питання, що частково знаходило відображення в процесі формування методів державного регулювання процесу управління банківськими ризиками в цілому та проблемними активами зокрема, з боку Національного банку України.

Базові основи управління банківськими ризиками, в тому числі і кредитним були закладені Національним банком України ще у 2004 році, шляхом розроблення та затвердження відповідних методичних вказівок, які регламентували певні підходи до організації системи ризик-менеджменту в банках України та її оцінки в ході проведення Національним банком України перевірок діяльності банківських установ[4,5].

З того часу вимоги до організації системи оцінки ризиків неодноразово переглядалися, враховуючи наслідки негативних явищ, які періодично виникало у банківському секторі України.

На особливу увагу заслуговує перегляд підходів до оцінки ризиків, результатом якого стало нова редакції Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, затв. Постановою Правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64 [5]

Чи не вперше банківськими установи зобов'язали мати у своєму розпорядженні ефективну процедуру завчасного виявлення та управління непрацюючими активами із встановленням до неї ряду вимог:

Таблиця 2

Вимоги до процедури виявлення та управління непрацюючими активами (НПА)

Порядок проведення раннього виявлення НПА	Порядок роботи з майном та іншим забезпеченням	Порядок залучення кваліфікованих оцінювачів заставного майна
методи та інструменти, що застосовуються банком для врегулювання НПА	порядок роботи з боржниками, правила спілкування з боржником на кожному з етапів стягнення заборгованості	порядок списання НПА
порядок співпраці з іншими кредиторами боржника,	порядок співпраці з аутсорсерами в процесі роботи з НПА	перелік та формат форм управлінської звітності щодо НПА

В той же час, запровадження вказаних вимог можливо вважати не в повній мірі ефективними, що підтверджується відносно незначними темпами зменшення частки проблемних активів по банківській системі України в цілому та по банках з державною часткою зокрема [7].

Це можливо вважати однією з основних підстав, за наявності якої Національним банком України було суттєво підвищено вимог до банків, в частині роботи з проблемними(непрацюючими) активами, що підтверджується прийняттям кардинально нового нормативного документу у цій сфері: Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України, затв. Постановою Правління Національного банку України 18.07.2019 № 97 [8].

Відповідно до вимог до цього Положення Національний банк України визначив ряд базових принципів по роботі з проблемними активами: економічна доцільність,

пріоритетність, своєчасність, структурованість, адекватність, усебічність та комплексність, ефективність, моніторинг.

Таблиця 3

Окремі показники непрацюючих активів по банківській системі України

Активна операція	Усього					
	01.01.2017	01.07.2017	01.01.2018	01.07.2018	01.01.2019	01.07.2019
частка непрацюючих кредитів, %	53,99	57,73	54,54	55,68	52,85	50,77
у т.ч. банки:						
з державною часткою, з них	77,23	73,10	71,12	71,06	67,92	65,38
ПАТ КБ «Приватбанк»	83,00	88,83	87,64	84,64	83,35	81,46
з державною часткою, крім ПАТ КБ «Приватбанк»	29,37	58,83	55,75	59,11	54,96	51,17
іноземних банківських груп	49,66	47,97	41,01	42,54	38,50	36,86
з приватним капіталом	23,75	24,71	24,08	24,09	23,01	21,37

Крім того, підвищено відповідальність всіх органів управління за належний рівень організації управління проблемними активами, долучивши до цього процесу: раду банку, правління банку, комітет правління з питань управління непрацюючими активами (у разі його створення), інші колегіальні органи банку, бізнес-підрозділи та підрозділи підтримки, включаючи підрозділ по роботі з непрацюючими активами, підрозділ з управління ризиками, підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс), підрозділ внутрішнього аудиту.

Передбачено необхідність розроблення стратегії управління проблемними активами, реалізація якої забезпечуватиме:

- скорочення рівня та обсягу непрацюючих активів;
- скорочення рівня та обсягу стягнутого майна

В якості головної вимоги банки зобов'язано мати систему раннього реагування, яка включає:

- ідентифікацію боржників/контрагентів з ознаками потенційної проблемності та боржників/контрагентів, які не мають наміру співпрацювати з банком щодо повернення заборгованості;

- віднесення боржника/контрагента до відповідного сегмента, визначення та запровадження відповідних заходів з метою недопущення зростання обсягів простроченої заборгованості боржника/контрагента перед банком, включаючи застосування до боржника/контрагента інструментів врегулювання заборгованості;

- моніторинг виконання та аналіз ефективності запроваджених банком заходів.

В підсумку необхідно зазначити, що запровадження нових підходів банків до роботи з проблемними активами може в подальшому мати позитивний ефект:

- скорочення обсягів проблемних активів, що вивільнить раніше зарезервовані під них кошти, які будуть спрямовані на ринок кредитування;
- підвищить рівень довіри до банків з боку акціонерів та вкладників.

Література

1. Герасименко Р. Проблемні позики та прогнозування їх частки в кредитному портфелі банку / Р. Герасименко, М. Дегтярьова // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 4. – С. 40–46.
2. Горячек І. Види банківських ризиків та управління ними / І. Горячек // Економка, фінанси, право. – 2000. – № 9. – С. 33–35.
3. Міщенко В. Удосконалення управління проблемними активами банків / В.І. Міщенко, А.І. Граділь // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 43–54.
4. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», затверджені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104 / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/104.pdf
5. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, затверджені постановою Правління Національного банку України 02.08.2004 р. № 361 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/361.pdf
6. Показники банківської системи: : [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442
7. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах Постанова Правління Національного банку України 11.06.2018 № 64 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>
8. Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України 18.07.2019 № 97 № 64 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19/print>

УДК 33.14

Волошин Олексій Анатолійович,

*Департамент фінансів Полтавської облдержадміністрації,
магістрант спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД БЮДЖЕТУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Як відомо, управління бюджетами різних рівнів – це складний багаторівневий процес, у ході якого постійно виникає необхідність у пошуках нових ефективніших методик розпорядження бюджетними ресурсами та доцільного використання коштів платників податків. Контроль за обсягами бюджетних видатків практично неможливий без управлінських заходів і технологій, орієнтованих на конкретний кінцевий результат.

Наразі у світовій практиці застосовуються різноманітні методи бюджетування, які із розвитком управлінської та фінансової практики вдосконалювалися, інтегрувалися, доповнюючи один одного. Дотепер були відомі різні методики, які переносять акцент із управління бюджетними ресурсами на управління бюджетними результатами, забезпечують більшу прозорість бюджетів, справедливіший розподіл бюджетних коштів.

Програмно-цільове бюджетування – найсучасніший на сьогодні метод бюджетування, спрямований на управління бюджетними ресурсами у короткій та